

PISAĆA MAŠINA

Pisaća ne budi u meni asocijacije na tipkanje po papiru. Pridem li joj, podsjeti na neuspjeh, zaziva da se okušam u ničem. Ne završavam rečenice, križam stranice, prije nego dođem do misli. Rokovi me stižu, a nisam rekao ništa. Stagniram, autor kratkih priča, doprlih do časopisa, ne čitaju se dvaput. Rano je reći pratim li put književnog stvaratelja. Ne radim na priči ispunjenoj odrastanjem junaka koji se lako predaje ostalima, postajući nalik njima na kraju priče. Što da ga se onda hvali, žali, piše o njemu. Zavrjeđuje li ukoričenje ili da ga se podrapa. Papir kvari nadu da će ga se dokraja ispisati. Nemoguće je vječno izmišljati nove teme. Ne čita se isto dva autora. Počeo sam pisati kada se javila veća volja za tim. Rijetko me nalaze stihovi i rečenice dok sam odsutan od kuće, no tada najjače. Bilo bi dobro napisati roman, zasjeniti dosadašnje pokušaje. Vrijeme je da se jave zvučne riječi. Ispisao sam nevaljale stranice zamišljene kao otisnute da ne bih znao opisati što mislim. Likovi će poteći niz mojih ruku.

Do knjižnice putujem iz drugog dijela grada. Svoje obrazovanje sam završio, ostaje mi raditi.

– Odlazio sam svakog tjedna s vrećicom knjiga, dok nisam počeo raditi bilješke.

– Pisali ste svojom rukom. Što vas je nagnalo na to.

– Okušajte se u tome ako je posprdno.

– Možda baš što je blizu da se okrene ruglu.

– Nije nas bilo isto da studiramo. Mislio sam da, upisavši studij donekle vas zanimaju knjige. U svakom času radnog vremena okruženi ste njima, ne znače li vam ništa. Niste li to opazili za obrazovanja.

– Vidim da se ljudi koriste njima više nego što sam očekivao. No da bih trebao dolaziti svakog tjedna, posuditi knjige, a ne mislim se time baviti. Što da ih otvaram kad mi nije stalo do njih. Ali, mogao bih te izvesti u grad, djeluješ odsutno.

Priča je blizu završetka da se ne bih okušao u početku.

Naišao je kolnikom na srušenu kuću zamijenivši je s neboderom, u vrijeme dok ih nije bilo. Zamislio je to istančano, s prozorima različito otvorenim, s ljudima koji naviruju, prije nego su postojali. Pitao se kako bi bilo ući u visoku zgradu, ne susreti nikoga. Nemoguće, iznenada ugleda neboder, porušenu zgradu, i nastavi. Što s prolaznicima, nisu se osvrtali na ruševinu. Valjda ih je tako dirnula. Kasnije se vratio na poznato mjesto. Kad su ljudi navrli, raspravljali su po dva. Ostali valjda znaju. Ta mu se ruševina usjekla u pamćenje.

Nisam slušao priče skitnica, bolje po mene. Ljudi bi rekli da se suzdržano vladam, oni da su otvoreni. Reći će se, nema ga koji ne ophodi s drugima, što onda da to ne dovede do krajnje granice.

Naporan rad ostavio je tragove na njegovom izgledu. Šetao se noću znajući da će mu njezin dah naštetiti. Idući, borio se s hladnim vremenom kao s groznicom. Koraci mu nisu odjekivali, bio je bešuman. U jednom času pade kiša, nađe se bez zaklona. Negdje se morao skriti, padalo je žešće, dok ga nije oprala. Zaviče nečije ime, u ime ne zna čega.

Zaključim po tekstu, da sam krajnje umoran. Sjesti za pisaću, a ne moći natipkati jednu stranicu. Tada se izgleda ima što protiv nje. Kome bi inače uspjelo, ne misliti za pisaćom, ne čuti do udaranja tipka.

Nije se žalio što se nalazi na porušenim temeljom, no očitivalo se u njegovim radnjama da želi izbjeći idilu koja ga spopada, iz koje ne može pobjeći nego u mislima. Gledajući okna nebodera, mogao je osjetiti zrak struji njegovim tijelom, pozivajući ga na izlazak, kakav mu je čitavi dan, kao među nogama. Mogao je šutirati a dan se ne uvrijedi. Njegovo zaključno

gledanje kroz prozor došlo je do učinka, zamijetio je da su svjetla ugašena, lupi po sklopki, zagleda se u pokućstvo.

Trebalo je da me privuku živući klasici. Te knjige iako utječu na sliku svjetske književnosti, moraju proći jedan dugi ljudski život da bi se uglazbile.

– Ne poznate ga. Rijetko ga se vidi, a izlazi često. Nekoć skitnica, odrastao je u poduzetnog čovjeka. Kao da ima svima što za reći. Vidite li ga samog, drugačiji je.

– Hoćete reći da se ukazao u drugom ruhu.

– I da se pripazite.

Njegove riječi smatram prijetnjom. Zapamtio sam kat, mislio mu se lično predstaviti da ga se otrese. Zar se obojicu želio riješiti vlastitim tonom.

– Pošto ste došli.

– Tako, želim se nekome odužiti.

– Što s čovjekom koga ste spomenuli.

– On mi se čini opasnim za one koji mu se učtivo ne pokažu.

– Nisam li mu se dobro pokazao.

– Samo da se ne dovedete idući put u kušnju. Ipak, u slučaju da ga vidite, bilo bi bolje da ga ne motrite, a ne ispuštate s vida.

– Zar je nekome što napravio.

– Ne, koliko sam čuo.

– Što ga onda spominjete.

– Zato što bi mogao, u slučaju da ga krivo doživite.

– Ne znam što znači krivo.

– Izbjegavajte ga, koliko je moguće.

– Ne sjećate se, zvonio sam saznati što ste ga spomenuli, s njim nemam veze.

– Pitam se, dugujem li, nakon svega. Da otvorim vrata da razgledate stan, ne držim ništa nečastivog.

– Predstavit ću se, očekujem to od vas. Je li htio što reći, osim da me vidio.

– Što mislite, da znam svašta o njemu. Ne znate da se o nekim ljudima naprosto ne govori.

On je jedan od njih.

Od dosadašnjih, izmišljenih likova, glavni je nedostatak što ne znam par riječi u razgovoru, a upustio bih se u zadiranje u njih.

– Da pogodim. U prolazu ste, ne znate kuda.

– Besposlen sam, možda ste u pravu.

Zašli smo u knjižaru. Upoznao se s nekoliko ljudi, vodili smo tihi razgovor. Pružio sam popis. Predstavili su vlasnika knjižare.

– Odakle ga poznate.

– To je duga priča, ispričat ću vam. Prolazeći uz zgradu, bljesne mi pred očima, uđem. Prepoznam ga, nisam isprva znao s kim imam posla. Rekao sam da preporučim knjigu dok sam na bolovanju.

– Predložio vam je knjige koje su vas pogodile.

– Takvi knjižničari trebaju biti. Pođite sa mnom u obilazak ormara.

– Posjedujete stare, vrijedne knjige. Neću vas pitati nalazite li često kupaca.

– Pokazat ću vam druge, koje nisu s popisa.

Vadim novac, brzam proces. Ostali nezamijećeno pričaju. Pogledam ih, oni mene. On stane prebrojavati sumu. Kao da se pitao, što će s tim novcima. Radilo se o maloj dozi. Više nisu razgovarali, bili su tihi, moje prisustvo nije im smetalo.

Išao sam pored njega, ne iza, ispred, inače bi upitao pratim li ga. Srevši ih u knjižari, zaključio sam da u njemu mogu pronaći čovjeka koga tražim da bi moja djela doživjela izdanja.

– O čemu želite razgovarati, djelujete kao da želite upitati, no niste našli riječi da kažete.

– Poznate dobro one ljude.

– Nisam rekao zašto sam vas upoznao s njima. Odigrat će jednu od ključnih uloga u vašem životu. Ne gledajte me kao mali, podići ćete nagradu. Vidio sam vas za šalterom u knjižnici pomislivši, takvog tražim. Nismo se bezveze sreli za pultom. Uvest ću vas u uskije krugove nego što ste ih vidjeli, ustupit će vam mjesto među svojim sjedalima.

– Mislite na knjigovodstvo, zaposlit ćete me u elitnijoj knjižnici.

– Zaposlit ću vas gdje pripadate. Ne mislite da vas želim izvući, nego pokazati mjesta o kojima niste sanjali, koliko su vam se činila daleko, pogledajte – okrene se prema zgradi gdje se u prizemnom katu nalazila knjižara, pokuca na vrata, izađu dvojica. Pogledi padnu na me. Dugo smo pozirali, dok nismo krenuli ususret. Vlasnika knjižare u modernom gradu bilo je čudo vidjeti. Uđemo u prostoriju.

– Predstavit će se, čim date priliku. Uvjeravam da poslovno neće razočarati.

U sobi segnem za ormarom gdje su časopisi. Uzmem jedan u ruke, predam ga ovom. On je gospodin u odijelu koji me vodi po knjižarama. Došao je neočekivano, nisam znao što me je snašlo do trenutka kad sam se našao nasamo s njim u svojem stanu, obojica smo pregledavali spise.

– Rekli ste da ste to već čitali.

– No, nikada iz vaše perspektive. Ovako imam priliku čuti od samog autora.

– Ne znate kako se zovem. Niste čuli dok smo se smucali po knjižarama. Možda ste zaboravili ili sam pretiho rekao.

– Neka ostane tajno.

– Kad me sretnete, što ćete reći.

– Ne želite čuti za pseudonimsko ime. Moje ime vam je nepoznato. No sigurno ste kao knjižničar čuli za neke naslove što će stvoriti bolju predodžbu o meni.

Ponavljaju se suhoparno likovi, mjesta na stotine stranica, oskudne riječi ne tvore priču. Učinio je sljedeći korak, uveo me u stan, počastio pričama, za koje čuo sam navodno. Zamišljao je gdje će ih sresti, ne dospjevši dalje od sale, nije imao mašte za ljudske odnose. Dotud je došao da mu je bilo svejedno o čemu piše, važno da je dobro.

Sreli smo se pred knjižarom. Nedostaje mu šešir da upotpuni dojam poslovnog čovjeka. Želio sam se uskladiti s ljudima iz ovih krugova, tko zna kakvog ishoda.

Više me nisu pitali tko ste vi, pustili bi me u odaje, mogao sam stajati uz koga god uglednog pripadnika kao da spadam među izabrane. Gospodin me gurne u leđa, upadnem među njih, doima se kao u snovima.

– Ako ste na redu, recite da vas preporučujem.

– Vidio sam ga. Nestao je iza vrata, ne morate govoriti. Što se bojite, ne trebaju nam žrtve, već smo se prepirali u podrumu. Pogledajte gospodu, pred kime biste sprežali što reći. Dajem vam vremena da se složite kako bismo mogli gdje dospjeti. Zato postavljam brojna pitanja. Ne zato što sam zavidan.

– Tog čovjeka zovem gospodinom, vidim ga jedino u poslovnom smislu, drugi ne postoji.

– Dakle, nemate što reći. Došli ste bez pitanja, neobično. Svatko bi na vašem mjestu učinio što, rekao da mu ovdje nije mjesto, upleo se. Ako želite napustiti ovu odaju, srdačno to dajemo.

Drukčije sam to zamišljao, nije pritužba, no ostao sam bez teksta kad sam ih prvi put ugledao, pitam se, po posljednji put, otišao sam radi nastupa kojim su se prikazali. Nije li naporno slušati pseudonimska imena, prijetvorne riječi, koje kazuju kada nisu u eteru. Zamišljate me kao neuspješnog pisca. Kako to nećemo saznati, bolje bi bilo, radujem se ponavljati tu frazu, da ćemo ostati na tome, premisslam.

Čitavam putem od prostorije do vlastitog stana, proveo sam razmišljajući o utisku što sam ostavio na njih. Pošto je gospodin dobronamjeran, neće se obzirati na njihove poglede, kad

ispričaju što se zbilo. Kad ga sljedeći put sretnem, bit će to tik ispred nebodera, ispričat ću što sam se tako ponio, njega to neće zanimati, on će željeti čuti koju priču od mene, a nemam je.

– Očekivao sam vas, da kažem gdje, tako bi bilo. Stvarno, lako vas je prepoznati, uvijek nosite upečatljiva odijela.

– Ako vam se to ne sviđa, sporazumjet ćemo se oko moje vanjštine.

– Ne smetaju odijela, jeste li sigurni da ne sumnjate u izabranje, to da me vidite, da sam viđen, da se sam vidim u uskim krugovima kao vaša.

– Nisam smio dopustiti da vas umjesto nagrade zlatnim riječima, okrenuli ste se, kažete napravili korak unazad.

– Nisam objavio ništa osim dvije kratke priče.

– Iz toga sam vidio da nije bezveze. Nisam to zamijetio ni kod koga. Želite se povući od mene, onoga što bih vam dopregao, imate pravo na to. Toliko je toga pred vama, osjećam se kao da sam jedini da vas u putevima navodim.

– Ne sviđa mi se što me zaustavljate na ovakvim mjestima.

– Kako drugačije da uz moju pomoć objavite dugoželjeni roman.

– Zapravo je istina da nemam razvijen koncept romana. Kako znate za moj dalekovidni naum.

– Što bi bilo nakon objavljivanja romana, biste li radili za me, vrtjeli se po knjižarama, gostovali kod nakladnika, promovirali knjige. U pitanju je jedna, podugačka, kakvu je zamišljam. I taj svijet ima granica. Zato bi trebalo prići s izričitom namjerom, to mogu samo instinktivni, pogađam, vidite da u meni čuči takav, no potrebni su mu savjeti, da bi se probilo. Imate mnogo iskustva u uvođenju prosječnih pisaca među one priznate. Zar ste sami nekoć bili jedan od njih.

– Pokazao bih, kad biste me slijedili, šaptao što kome reći, ako me ne priznajete kao svog mentora, ako ne smije doći do surađivanja, izlišan sam.

– Budući da ste tako učtivi, dajte vremena da o vama razmislim.

Da sam naletio na gospodina, upitao bih za savjet, no on je izgleda izvukao poentu da mi ne bismo trebali čuti jedan za drugog.

Maknuo sam se od ljudi da mogu nesputano pisati, pun dojmova, samo vrijeme dijeli me da se proces svede kraju.

U igri riječima treba pronaći ključ koji otvara brave, iza kojih se krije jedan novi svijet, u kojem vladaju likovi bez duša, stoga je lako zamisliti, ostvariti ih kao ideju. Nekima to ne uspijeva, nikada ne objave knjigu, no ima onih koji također ne uspiju, svejedno objave, do onih loših, prosječnih, priznatih autora, zgrću novce od knjiga, nije lak posao, koliki poput mene objave u časopisima, samo jednom.

Iako se premotavanjem doživljenih prigoda oni zatamnjuju, teško da posve izostanu.

Vratio sam se kući s gotovim romanom, nisam našao gospodina, uveo bih se u razgovor s najotpadnijim pripadnikom samo da bih spremio skupljene papire u omotanu knjigu. Nadao sam se tome poput prazničkog poklona, dugo to ne doživjevši, budući da sam odmakao od razdoblja kad sitnice ne zadovoljavaju.

Mogao sam, da sam htio, davno sročiti kraj, no nije se jasno nazrijevao, mutan poput onih stanova u neboderima, zavjese ih pokrivaju.

Sjedim za šalterom, prosljeđujem knjige. Iza svake zamišljene slike, slijede kratki monolozi je li roman nužan. Neke pojedine riječi, rečenice, odlomci bit će kasnije potrebno izbaciti, inače nije skladno djelo. Još uvijek se može dogoditi da se riješim teksta, kako ne znam procijeniti vrijednost, kritika pada na gospodina, zavjetovao se da će asistirati koliko može.

– Jeste li još uvijek čovjek, što me je vukao u jednu od prostorija, ne bi li me potakao da nastavim.

– Hoćete se potužiti na ljude – reče on ogorčenijim tonom.

– Pratim vas – požurivao sam ga. – Samo se nadam da se nitko neće razočarati u mene, ne znam što bih rekao, osim da sam autor jedne knjige, što se želi probiti na tržište. Pratite li me – bio sam brži, mislim da sam se u njegovim očima doimao kao poskakalo, požurivao sam objavu knjige, sebe kao autora, to nije utjecalo na njega. No tome se nisam nimalo začudio.

Jednim odrješitim pokretom otvori vrata, ispadnemo, sastav se od prošli put izmijeni. Upitaju me: – A što radite ovdje, jeste li njegov mali – protrlja oči, prije nego upitivaču preda knjigu.

– To je napisao.

– Da vidim – okrene bezosjećajno omot, čitajući. – Vi ste ga preporučili.

– Je li vrijeme da se predstavim – kažem, on pogleda sugovornika koji pogleda mene.

– Došli ste iznenadno, pazite da tako ne odlepršate – reče sugovornik prije nego nas je napustio. – Nego, vaš pratilja mi je rekao da ste načinili od svog teksta knjigu. Mogu li je vidjeti.

– Netko je upravo čita. Nisam došao s više primjeraka.

– Ponudili ste me knjigom – pruži mi svoju knjigu. – Rado ću učiniti isto s moje strane.

Na nedovršenu knjigu nisam pomišljao, ne znam kako su je primili, nije prošlo dovoljno da bi se većina sporazumjeli. Što će se zbiti s knjigom, pustit ću da vrijeme kaže, radeći u knjižnici, ne navraćajući na mjesta gdje bih mogao sresti pisce. Ako ih ne nađem, nastojat ću ih tražiti lozinkom koju kažem kada raširim vrata, vode naučene razgovore, rijetko im se dogodi da otvoreno govore, no tko im zamjera. Možda mi se dopada što knjiga vjerojatno nikada neće biti objavljena, neće biti strke, nitko neće znati kako je prošla, ipak je tiskana. Ispisavši posljednje stranice, shvatio sam da knjigi neće biti kraja. Možda da je tako podnazovem, nedovršenim romanom što završava neokončanim obračunom likova.

Nakon kratke stanke što je mogla potrajati dulje, vratio sam se iz idile koja je vladala zbog nestašice ideja, ponovno u svijet fikcije. Zakoračio u prostoriju, znajući gdje se nalazi iz iskustva. Iz razumijevanja prema drugima, nisam htio biti suviše upadljiv pa sam zauzeo mjesto pred njima, držeći u kutu knjigu u rukama. To je bilo prvi put da sam promotrio prostoriju, njezine članove. Nisam bio zainteresiran ni za što drugo, osim za dijalog udvoje.

– Predat ću knjigu, na kojoj sam kratko radio, nastala u jednom dahu.

Nisam ga gledao dok odlazi, misleći, knjiga će naći pravog čitatelja, moguće izdavača koji se ovdje krije. Knjiga je dospjela u ruke čovjeka koji je izgledao kao da se bavi naučnim radom, postarijim gospodinom, nije se izrazio, listajući moj rukopis. Nešto su potihom razgovarali, kao da me nema, pa sam hoteći se prikazati kao netko tko ne sjedi u kutu, približio se na korak, ako smijem. Čekao sam šuteći, slušajući žamor, zastidjevši se što sam brzo dospio pred izdavača, osjetio nelagodu zbog toga. Nije mi se izlazilo dok ne uhvatim reakciju dotičnih ljudi.

Bio sam blizu da me ponovno stjeraju van hale, no ipak sam našao riječi reći: – To me je upitao prvi koga sam susreo. Vidim također da se izmjenjujete, ostaju samo poneki.

– Jer ne vise na istom mjestu dvaput. Postoji stotinjak takvih prostorija, skrivene u podnožju nebodera, gdje se nalaze ljudi, iz razloga kao što je vaš.

Potom je uslijedilo kratko izmjenjivanje riječi, distancirano, kao da nam je zabranjeno doznati imena, a ipak stojimo dišući isti zrak.

Sa svog kata bacim pogled na cestu kao umjetnik nakon dovršena djela, odvraća glavu, razmišlja da li pokidati papir.

– Sjećate me se – obrati se čovjek ispod, ulazeći u lift.

– Nisam mislio da ću vas dvaput sresti. Rijetko je lift prazan. Što imate reći. Da mi zato zamjerate.

Vožnja me natjerala da mislim. Odvezao sam se pred zgradu, oklijevao, kako bih izgledao što umjesnije za što namjeravam učiniti. Bio je to nesumnjivo gospodin. Pitao sam ga, što je zamijetio, reče, čuo je za knjigu, dok ne uđem, neće reći što misle o njoj.

– Niste me obavijestili, znate li da stojim iza tih ljudi, gdje vam nikako ne uspijeva privući ih za čitatelje, jer svaki put otmu knjigu ili napustite mjesto a niste ništa postigli.

Nisam se raspitao za njegove radove, sluteći, nije dospio daleko. Pokazao mi je nekoliko knjiga da me uvjeri u suprotno. Poslužio sam se ostavši pribran kao na početku. Iskoristio sam priliku proučiti njegove kretnje dok je u drugoj sobi da me pozove onamo. Znajući ostalo, nastavio sam čitati. Kao priznati pisac, sigurno je pomišljao o istom dok se nalazio u mom stanu. Jedino me zanimalo njegovo ime. Da bih ga to pitao, zahtijevalo je hrabrosti koju nisam u tom času imao. Kad je sjeo, oživnuo je kao nakon sna, preletio rukom preko knjiga, označujući što je njegovo. Bilo mi je jasno, što me okružuje, pripada njemu, osjetio sam se kako dijalog nije najbolje legao. Potom smo pričali, o tome što činim sa svojom pisaćom, što on, da bismo došli pred vrata, ispratiti jedno drugo, izražavajući se kao da nam izričito ne godi, istina, kako sam kasnije doznao.

Kad, tamo su sjedili zavaljeni ljudi čije se spočitanje očituje na prvi pogled. Govorili su neprestano, bez osvrtnja, kad sam sjeo pokraj njih. Od mene se nije očekivalo puno, tek da ih slušam, kako bih naučio novo. Bili su desetljećima stariji, priznatiji, osobniji te sam se vrpeljio ponižen, oduševljen njihovim poznavanjem knjiga.

Značajna imena za koja sam čuo sjedila su, od utjecaja nisam ih gledao kako to zamišljam u fikciji. Postalo je neobično što sam mučaljiv. Jedino se može priznati da sam došao u stan, nismo se pomicali s mjesta. Nisam očekivao da će se tko pojaviti, činili su smislenu cjelinu, nisam uspijevao slušati. Da su me što upitali, ne bih znao odvratiti, odlazim kući dovršena posla, bez grižnje savjesti, mislim da njih ne muči.

– Želite li da vas pozivam, trebali biste obratiti pažnju na stav kakav sam postavio. Bio sam toliko koncentriran da vas ne povrijede ružnom gestom da sam bio okupiran ne uvesti vas u duel, čemu ne želim da svjedočite.

– Da, radim na tome – upitam se. – Ali kuda to vodi. Kao što nalazim u ljudima, likovima, nitko osim junaka ne nađe što je tražio. To mora imati neke veze sa stvarnošću, no svi su likovi izmišljeni, lako je podvrći se fikciji.

Od njih očekujem samo jedno, kada dođe čas, da me propuste u police knjižara.

– Pretpostavljao sam da radite na nečem velikom. Nisam iznenađen.

Pokazao sam skriptu, on je pažljivo prelistao, zatražio da sjedne.

– Što mislite tiskati.

– Netko, osim mene treba to razvrstati na dijelove.

Strpa to u torbu koju uvijek nosi. Tajanstvena, prazna, u čvrstom stisku, ispuni se papirima. Pri odlasku nije rekao koliko bi to moglo potrajati. Ako poznaje brojne ljude, ugovara da sjedim pored njih, što nije postigao značajniju biografiju.

Tog dana lift se pokvario. Nije mi se silazilo, nisam imao mogućnosti. Tamo sretnem slučajno stanara, pridržavao se za ručku, glasno udarao nogama. Radi toga ga nisam htio ništa upitati, no on reče, premda tiho da je pokvaren, raspitao se po zgradi, jedva izvukao informaciju.

Bogalj, zamotan u prnje nego u odijelo trešće po dršci, skine šešir, odmakne se k zidu, od prozora, pogleda dolje. Pretpostavio sam da je stanar, kaže da nije. Reče, volio bi imati takve, no zadovoljan je svojim. Teško ga je bilo gledati jer se pritajio u tami, podsjećajući na likove iz mašte, za njega sam bio vedro svjetlo, za čim pustinjak traga. Hladnoća, mrak dospjela do nas. Kad je netko upalio svjetlo, pošao sam izlazu. Čuli su se koraci trećeg, požurio sam.

Nekoliko pitanja, čime se bavi čovjek koga sam neposredno vidio, vrzmala su se dok nisam napustio zgradu. Čudno da vrijeme jednom brzo protiče, dalje otegnuto.

– Saznali smo o vama. Jedan gospodin u odijelu. Posudio je stručnu knjigu, predavši mi ju, reče da je mislio da ćete sjediti na ovoj stolici.

– Nije rekao ime. Morao je, pri predavanju kartice.

– Znam ime. Rekao je da će ga osobno isporučiti. Časopisi u kojima objavljujete, je li to ozbiljno.

– Čim se lično pojavio. Neću vam reći da me traži zbog aktovke pune mojih papira.

– Vi se poznajete.

– Pod pseudonimima. No to će se uskoro razotkriti.

Puno radno vrijeme prošlo je u mnoštvu ljudi. Razmišljao sam, zanimala me kritika na djelo.

– Jeste li sigurni. Zna li u što se upuštate.

Bilo bi neumjesno što reći, ipak je sklopljen posao.

Kroz koliko ljudi treba proći da bi našao svoje ime na tržištu. To su ugledna gospoda, ma kamo se djenuli. Što mlad čovjek radi među njima. Mogu se vladati povučeno, gledati ih izdalja. Prisustvovati anonimno njihovim večerima, izlaziti prvi iz sala gdje predstavljaju knjige, učiti od njih. Dok se nabori, čekinjasta dlaka ne pozavade s kožom, nisam dostojan osvrta.